Szophoklész

Oedipus király

Fordította: Babits Mihály

SZEMÉLYEK

OEDIPUS
PAP
KREON
THÉBAI AGGOK KARA
TIRESIAS
IOKASTÉ
HÍRNÖK
PÁSZTOR
HÍRMONDÓ

Bemutatták a Kr. e. 420-as évek elején

Történik thébában, a királyi palota előtt

Oedipus, a Dagadtlábú, a Szfinx napjaiban érkezett Thébába. Kadmos városát a "kemény dalnok", az oroszlántestű "szárnyas csodalány" tizedelte. A Szfinx a Talány szörnye volt: s csak az válthatta meg tőle a várost, aki talányát meg tudta fejteni. Oedipus megoldta a talányt, s jutalmul kapta a királyságot s Iokasté királynő kezét, aki az utolsó Labdakida-király özvegye volt. Sokáig békében uralkodtak. Ekkor jött a Dögvész: a nép az esdeklést jelképező olajágakkal megjelenik a király színe előtt.

OEDIPUS
Gyermekeim, ős Kadmos friss hajtásai,
mit ültök így körém e lépcső fokain
a bús esdeklők lombjaival lombosan?
A város tömjén illatával árad és
szent ének s hangos jajgatások öntik el.
Nem hírnököktől, gyermekeim, én magam
láttam méltónak s jöttem ime hallani,
én, mindenütt hiresnek mondott Oedipus.
(A paphoz)
Szólj hát, öreg, mert téged illet többijök

előtt beszélni, mily lélekkel jöttetek:
féltek vagy kértek? Mindenekben rajtatok
segíteni kivánok, mert keményszivű
lennék, ha meg nem hatna, ahogy ültök itt.

PAP
Igen, hazám uralkodója, Oedipus,
itt látsz bennünket, minden korból, itt ülünk
oltáraidnál: olyan is, ki zsenge még
nagy útra, vagy kit öreg évek súlya nyom;
én, Zeusz papja, és ezek mind, ifjaink
virága; és a többi nép is lombosan
ül a tereken. Pallas kettős temploma
előtt, s Isménos jósló hamvai körül.
A város, amint magad is látod, nagyon
megingott, és nem tudja fölemelni már
fejét a véres zavarok poklaiból,
pusztulva földje gyümölcsös bimbóiban,
pusztulva a legelő gulyákban s a nők
meddő szüléseiben; rajt ütött gyülölt
lázzal a gyújtó isten, a vad döghalál,
és Kadmos háza megürül, s a fekete
Hádés sirással, jajgatással gazdagul.
Nem istenek párjának nézlek én, s akik
tűzhelyedhez ültünk, e gyermekek, hanem
emberek elsejének, az élet gonosz
csapásai közt, s engesztelni az eget:
kijöttél és föloldtad Kadmos városát
a *kemény dalnok* harácsától; és pedig
mi nem vezettünk, nem mutattunk módokat,
csupán az isten oktatott megváltani
életünket - így mondják, és így hisszük is.
Most hát, óh, mindnyájunk királya, Oedipus,
mindnyájan im hozzád fordulva kérlelünk,
találj valami segítséget, istenek
sugallják bár, vagy ember adja ötletét.
Mert úgy látom, hogy a tapasztalt emberek
tanácsa hajt leginkább eleven sikert.
Kelj, halandók legjobbja, fogd föl városunk,
kelj, vedd gondodba! mert e föld még máig is
megmentőnek hív régi nagy jótettedért.
Ne emlékezzünk majdan kormányodra úgy,
hogy álltunk előbb és elestünk azután:
de biztonságba vinni fogd föl városunk!
Mert akkor is szerencsés madár vezetett
szerencsét hozni nékünk: légy a régi most!
Ha már úr vagy e földön, ami vagy ma: szebb
embereken, mint pusztaságon, lenni úr!
Mivel semmi a torony, semmi a hajó
a benne-népes emberektől özvegyen.

OEDIPUS
Tudom, óh, hogyne tudnám, szegény fiaim,
mily epedéssel jöttök. Jól látom, hogyan
szenvedtek mind; de bár szenvedtek, senki sincs
köztetek, aki úgy szenvedne, ahogy én.
Mert mindenik gyötrelme csak egyé, csak az
övé magáé, senki másé; de az én
szivem egyként nyög rajtam, rajtad, s a hazán.
Nem is álomból ébreszt engem hangotok,
mert tudjátok meg, már sok könnyet sírtam én,
sok útat róttam gondok útvesztői közt.
S mit jól keresve, leltem, az egyetlen írt
nem mulasztván, Menoikeus fiát, Kreont,
Phoebus pythói jóshelyére küldtem el,
sógoromat, megtudakolni, mit tegyünk?
Milyen szót mondjunk? hogy megmentsük városunk.
És már a nap, ha összemérem az időt,
aggaszt: hol késik? minthogy túl a várhatón
elmarad és a megbeszéltnél is tovább.
Ha megjön, akkor... hitvány lennék, hogy ha nem
tennék meg mindent, amit az isten kiván.

PAP
Ép jókor szólasz: most jelentik itt ezek
Kreont nekem, hogy közelegve erre tart.

(Balról jön Kreon)

OEDIPUS
Urunk, Apolló, add, hogy mentő jóslatot
hozzon útjából! Vígan csillog a szeme!

PAP
Ugy látszik, jót hoz: másképp nem így jönne tán
bogyós babérral koszorúzva homlokát.

OEDIPUS
Mindjárt megtudjuk: már hallhatja szavamat.
Uram és sógorom, Menoikeus fia,
micsoda hírt hoztál az istentől nekünk?

KREON
Jót, mert azt mondom: balsorsból könnyen lehet
szerencse még; minden jó, hogyha vége jó.

OEDIPUS
Mi hát a jóslat? mert nem bízom el magam
szavadban, de előre meg se rémülök.

KREON
Itt rögtön kívánsz hallani a nép előtt?
Vagy bemenjünk a palotába? Kész vagyok...

OEDIPUS
Mindannyiunk előtt szólj! E népért nagyobb
gond üli vállam, mint a saját lelkemért.

KREON
Halld hát, amit az istentől hallottam én:
világos szókkal arra intett Phoebus úr
fertőzetet táplál magában ez a föld:
vessük ki, ne növeljük orvosságtalan!

OEDIPUS
Mily tisztulással? És minő fertőzet az?

KREON
Száműzni kell valakit, vagy vérrel a vért
lemosni. A városra vér hozott vihart.

OEDIPUS
Ki az, akinek véres sorsát értheti?

KREON
Uram, e föld régi vezére Láios
volt, mielőtt eljöttél kormányára te.

OEDIPUS
Tudom, hallottam... Látni sohse láttam őt.

KREON
Nyilván hát ennek haláláról a parancs:
gyilkosait hogy bosszuló kéz érje el.

OEDIPUS
De hát hol vannak? Hol lehet föllelni ma
a régi bűnnek elmosódott nyomait?

KREON
Úgy mondta, itt, miköztünk. Ki mit jól keres,
rájön - de elszalasztja, mire gondja nincs.

OEDIPUS
Itthon, vagy a mezőkön lett, vagy idegen
földön, gyilkos kéz áldozata Láios?

KREON
Azt mondta, jóslatért megy idegenbe és
elment, de haza többet meg nem érkezett.

OEDIPUS
S nem látott semmit hírmondó vagy útitárs,
s mit megtudva biztos fonalunk lehet?

KREON
Mind odaveszett, csak egy nem, aki elfutott
rémülten, s egy dologra emlékszik csupán.

OEDIPUS
Mi az? Egy dolog soknak a nyomára visz,
csak kis csücskénél foghassuk meg a reményt.

KREON
Útonállók estek rá, mondja, és nem egy
kéz ölte meg, hanem többeknek ereje.

OEDIPUS
Útonállók? De hogyha föl nem bérelik
innen, ki adta volna erre a fejét?

KREON
Mi is gondoltuk ezt, de halva Láios,
nem akadt bosszulója sok bajunk között.

OEDIPUS
S milyen baj gátolhatta, mikor a király
ilyen módon pusztult, az illő nyomozást?

KREON
A színesdalu Szfinx vitt rá, hogy lábaink
elé nézzünk csak s ne kutassunk tünteket.

OEDIPUS
De én kutatni fogom őket újra most!
Méltán kivánja Pheobus és méltán te is,
hogy a halottért ezt a gondot fölvegyük.
S méltó, hogy ebben én is társatok legyek,
bosszút vevén e földért és az istenért.
Mert nem valami messzebb barátok miatt:
magam miatt irtom ki innen ezt a bűnt.
Akárki volt gyilkosa, könnyen meglehet,
hogy holnap engem öl meg ugyanaz a kéz.
Nekem használ, ha emlékéért harcolok.
Hát menjetek most, gyermekeim innen a
lépcsőkről, és vigyétek szét a lombokat,
együtök gyűjtse Kadmos népét majd ide:
mindent megteszek, és isten hírével itt
válik el, hogy győzünk-e majd, vagy elbukunk?

PAP
Oh, gyermekek, keljünk föl: hisz csupán azért
jöttünk ide, amit most íme megigér
Phoebus, mert ő küldötte ezt a jóslatot,
legyen megmentőnk és bajunkat oszlató!

(Valamennyien eltávoznak. A kar bevonul)

KAR
Óh, Zeus édes igéje, mi jót hozol a sok arannyal
tündöklő kincses Delphiből
Thébának? Remegek, szivem elszorul, elfagy a vérem:
légy orvosa, délosi Paean!
Félve lesem szavadat, ha mi most vagy a
forgatag éveken át később sorakozva beteljesül:
zengj csak, aranyragyogású Remény fia, isteni Szentszó!
Kezdve veled ma imánk, Zeus égi leánya, Athéna!
S földünk védője, Artemis,
égi hug! ó, aki ülsz a kerek piac ősmüvü trónján,
s te messzelövő nagy Apolló!
Hárman a végzetet oldani jöjjetek,
mint ahogy egykor eloltottátok a régi csapást, mikor
égve a városon át lobogott tüze - jertek el újra!
Jaj nekem!
  ezer átok terhe nyom!
Küszködöm...
  egész népem beteg...
S szabadítani nincsen az észnek
fegyvere. Meg se növelheti sarjait
e dús-hirü föld, s az anyák ki nem állják
a gyötrelmes
  vajudásokat és belehalnak.
Egymás után
  szállnak el ők, lobogóbban a lángnál,
mint röpülő madarak raja, szállnak el
az Estnek istenéhez.

Így veszik
  ezerenként városunk.
Így hever
  a földön szerteszét
a ragályszagu hulla siratlan.
Hitvesek, őszbe borult bus anyák nyögik
oltár körül itt is, amott is a szörnyü
borzalmakat,
  könyörögve keserves imákkal.
Himnusz fakad
  s zord fuvolák ütemes zokogása...
Ments meg azért, jere, nyájas erőd, Zeus
arany leánya, küldd el!

Arést a rettenetest,
   ki most nem öltött ércruhát,
s mégis jajok közt közeledve éget,
bird rá, háttal fordulni, s visszafutni, vagy
a névtelen
   Thrákia
sivatag égzajának
harcába, vagy Amphitritének
óriás ágyába.
Mert amit meghagyott az éj,
azt a nappal öli meg.
Jer, lángos mennykövek
szent hatalmát forgató
Zeusz atya!
   jere tisztító tüzeddel!

Apolló, farkasölő!
   segítsd, hozd védő íjadat,
melynek sodrott aranyfonál a húrja,
szakíthatatlan; s hozd fáklyáid, Artemis,
melyekkel ős
   Lykia
hegyei közt barangolsz!
Te is jer aranysüvegeddel,
borszin bőrű Bacchus,
földünk szülötte, hagyjad el
evoés menádjaid!
Kezedben lángoló
szál fenyővel, úgy rohanj
az istenek
   iszonyúját messzeűzni!

(Az utolsó sorok alatt Oedipus kijön a palotából)

OEDIPUS
Imádkozol: és amiért imádkozol,
csak szavamat s az orvosságot elfogadd,
az erőt és a könnyebbűlést megkapod.
Igérem... Bár csak még a vak hírt ismerem
és nem a valóságot... Egymagam nem is
lelek nyomot, ha nem vezérel némi jel.
S mert én csak később lettem polgár köztetek,
Kadmos egész népéhez szólok, halljatok:
akármelyikőtök tudna róla: ki keze
gyilkolta meg Láiost, Labdakos fiát,
parancsolom, hogy mindent mondjon el nekem!
S ha félni volna tán oka, előzze meg
maga a vádat: nem lesz akkor baja más,
csupán a várost hagyja el, bántatlanul.

Ha meg talán idegen földről ismeri
a gyilkost: ne hallgassa el; mert én fogom
jutalmát mérni, s hálám lesz a ráadás.
De ha nem szóltok, s egyik-másik, maga vagy
barátja bőrét féltve, megvetné szavam,
mit teszek *avval*, azt is meg kell tudnotok.
Kitiltom őt, akárki is, hogy földemen
melynek erejét vallom és székét ülöm,
valaki befogadja vagy szóljon vele
vagy az imákban és az áldozatban őt
társul válassza, s szentelt vízzel hintse meg.
Mindenki űzze el házából, mint e föld
fertőzetét, ahogyan Pytho isteni
jósdájából kaptuk imént a szörnyű szót.
Így leszek én a jóistennek és a rég
halott királynak harcos szövetségese.
Ezt meghagyom hát híven teljesíteni,
mert ezt kivánjuk: én, az isten és a föld,
mely isten nélkül senyved és gyümölcstelen.
Ha nem is jönne égiektől a parancs,
mosatlan tűrni mégsem illenék a bűnt,
hogy így veszett a legjobb ember és király!
Ki kell nyomozni! És mivel ma az enyém
a kormány, mely az ő kezében volt előbb,
enyém az ágya, asszonyom lett asszonya,
és gyermekével testvér lenne gyermekem,
ha nemzetségét nem szakítja meg a sors:
most, hogy a véres végzet a fejére hullt,
megvívom érte ezt a harcot, mint saját
atyámért vívnám, meg nem állít semmi sem,
míg nem tudom, ki ölte meg nagy Labdakos
fiát, ki Polydóros unokája, ős
Kadmos üke, mesés Agénór sarja volt?
S most még azt kérem én az égtől: aki nem
teszi parancsom, termést annak sem a föld
ne adjon, sem az asszony gyermeket, hanem
e mostani vész vagy még szörnyebb, írtsa ki!
Megátkozom főleg a gyilkost, bár maga
bujik, bár cinkosokkal a bosszú elől:
zúzza sírba hitványul hitvány életét!
S imádkozom: ha ennen házam adna tán
tudtommal és tűrtömmel néki tűzhelyet,
fejemre szálljon átkom minden betüje!
De, Kadmos többi népe, kiknek e szavak
szívünk szerint: Diké, az Igazság, legyen
harcos velünk halálig s minden istenek!

KAR
Vallok, uram, hát, ahogy átkod rám köti:
nem én öltem meg és ki ölte meg, nem is

tudom. Aki küldötte ezt a jóslatot,
Phoebus, tárhatná föl nekünk, ki ölte meg?

OEDIPUS
Igazat mondasz. De ki kényszerítheti
az istent arra, amit tenni nem akar?

KAR
Más módot mondok, amit jónak gondolok.

OEDIPUS
Hármat is, ha van, el ne múlassz mondani!

KAR
Jósnak a jós, Phoebusnak titkaiba lát
Tiresias leginkább: tőle biztosan
megtud mindent, királyom, aki kérdezi.

OEDIPUS
Nem voltam ezt megtenni sem hanyag: Kreon
szólt róla, és én érte küldtem kétszer is.
Csak azt csodálom, hogy már régen nincsen itt.

KAR
Mit mondjak még? Csak süket, ócska pletyka van...

OEDIPUS
Halljam azért! Minden szót megvizsgálok én.

KAR
Úgy hiszik, útas emberek ölték meg őt.

OEDIPUS
Hallottam; de láttad azt, aki *látta* is?

KAR
Ha él, s szivében van egy szikra félelem,
nem fogja tán fejére várni átkodat.

OEDIPUS
Mit fél a szótól, aki nem fél tenni se?

KAR
De lesz, ki leplezze: már az isteni
jóst hozzák vezetői, kiben egyedül
él az igazság minden emberek között.

(Egy kisgyerektől vezetve jön a vak Tiresias: Oedipus szolgái kísérik)

OEDIPUS
Tiresias, ki mindent vizsgálsz, tudhatót
és mondhatatlant, égi s földi titkokat,
a várost, ha nem *látod* is, *tudod*, milyen
betegség lakja; melynek, bölcs úr, harcosát,
se megmentőjét, nem lelhetjük kívüled,
Mert Phoebushoz - ha még nem mondta hírnökünk
- üzentünk, s ő visszaüzent, hogy oldozás
csak egy jöhet bajunkra, az, ha Láios
gyilkosait nyomozva megtaláljuk és
halállal sújtjuk, vagy száműzzük messzire.
Ne sajnáld hát madár szavából, vagy ha más
útján a jóslásnak tudod, mentsd meg vele
magadat és a várost, ments meg engemet!
Mentsd meg a véres hulla bal fertőzetét!
Minden reményünk benned! És jót tenni, ha
módod van és erőd rá, legszebb áldozat.

TIRESIAS
Ó, jaj, keserves átok tudni azt, amit
Nem-tudni jobb! Éreztem én, de mégse jól
tartottam meg... másképp nem volnék mostan itt.

OEDIPUS
Mi az? Miért jössz olyan kelletlen felém?

TIRESIAS
Eressz haza! Könnyebben fogod hordani
sorsod, s én is enyémet, hogyha szót fogadsz.

OEDIPUS
Nem jog szerint szólsz, s nem vagy hálás városunk
iránt, mely táplált, megtagadva jóslatod.

TIRESIAS
Látom, hogy még magadnak sem javadra lesz,
amit beszélsz; hogy hát ne érjen engem is...

OEDIPUS
Ha tudsz valamit, el ne menj, az istenek
nevére! Könyörögve borulunk eléd.

TIRESIAS
Őrültek vagytok, mindahányan! Én sohsem
mondom ki, ennen romlásomra, vesztedet.

OEDIPUS
Mit hallok? Tudsz és nem szólsz? Érted-é, hogy így
elárulsz minket, sírba döntöd városod?

TIRESIAS
Én nem gyötörlek, s nem gyötröm magam se!
Mit faggatsz hiába? Nem veszed ki titkomat!

OEDIPUS
Nem-é, te rosszak rossza? - fellázítanád
a kősziklát is! Fogsz-e végre szólni? Vagy
meg nem puhulsz, s nem megyek véled semmire?

TIRESIAS
Követ lázítok? És te mit lázítasz? Ó,
nem tudsz bünödről, csak enyémet korholod.

OEDIPUS
Ki az, ki föl nem ingerlődne, hallva ily
beszédet, mely egész várossal szembeszáll?

TIRESIAS
Jön, ami jön, ha hallgatásba rejtem is.

OEDIPUS
Épp ami jön, azt kell, hogy föltárd már nekem!

TIRESIAS
Nem mondok többet. Most dühöngj, ha tetszik és
a legvadabb haraggal őrjöngj ellenem!

OEDIPUS
Harag bizony van bennem, és nem fojtom el.
Mit gondolok? Tudd meg; úgy tűnik föl nekem,
cinkos vagy, sőt magad a tettes, bár talán
nem kézzel ölve; csak vak voltod tiltja, hogy
azt ne mondjam: te vagy a gyilkos egyedül!

TIRESIAS
Valóban? S én azt mondom, tartsd meg átkodat,
melyet imént világnak szórtál, és ne szólj
mától se hozzám, sem ezek közt senkihöz:
mert e föld szennye, akit átkoztál, te vagy!

OEDIPUS
Arcátlan, ily szót mersz arcomba dobni? Mit
képzelsz? Hogy büntetéstől biztosítva lész?

TIRESIAS
Biztos vagyok már: mert az igazság velem.

OEDIPUS
S ki oktatott rá? Jósművészeted talán?

TIRESIAS
Te oktatsz, aki kedvem ellen szóra bírsz.

OEDIPUS
Micsoda szó az? Ismételd, hogy értsem is!

TIRESIAS
Nem érted még? Vagy próbálgatva többre csalsz?

OEDIPUS
Mondd újra, nem, nem hihetem, hogy érteném!

TIRESIAS
Azt mondom: a gyilkos, akit kutatsz, te vagy!

OEDIPUS
Nem fogsz ilyent bántatlan kétszer mondani!

TIRESIAS
Mást mondjak hát? Ami még jobban ingerel?

OEDIPUS
Mondj, amit tetszik! Most már hasztalan beszélsz.

TIRESIAS
Azt mondom, hogy azokhoz, akiket szeretsz,
rút viszony köt, s nem sejted, mily mocsárban élsz.

OEDIPUS
S azt hiszed, ezt mind bosszulatlan mondhatod?

TIRESIAS
Igen, ha van az igazságnak ereje.

OEDIPUS
Van, de nem benned! Benned nincs, mert vak vagy,
és füled és elméd éppolyan vak, mint szemed.

TIRESIAS
S te nyomorult vagy, mert azt mondod rám, amit
mindenki nemsokára rád fog mondani.

OEDIPUS
A te lelked az éjszakából él. Nekem
nem árthatsz és senki olyannak, aki lát.

TIRESIAS
Nem sorsod az, hogy általam bukj. Épp elég
ehhez Apollo. Néki lesz majd gondja rá.

OEDIPUS
Kreon találta ezt ki, vagy te egymagad?

TIRESIAS
Nem Kreon a te bajod, csak te egymagad.

OEDIPUS
Óh, jaj, kincs és királyság és mások felett
győztes tehetség! mily irigylés árjait
gyűjtitek arra, aki boldog hírben áll!
Hogy e gyeplőt is, melyet ingyen adomány
gyanánt a város kéretlen kezembe tett,
a hű Kreon, éppen e régi jóbarát,
titkos fogással tőlem elragadni vágy,
fölbérelvén ezt a szélhámos cselszövőt,
ez álnok mágust, aki nem lát mást, csak a
saját hasznát; de igazi jóslásra vak.
Szólj hát ugyan, hol a híres jóserőd?
Mért nem tudtál, mikor itt volt a *dalnok eb*,
a városnak valami mentőt mondani?
Nem jövevénynek illett bizony a talányt
megoldani: ez jóslás dolga volt, amit
te sem madárból nem látszott, hogy értenél,
sem isten-ihletésből; akkor jöttem én,
én, a tudatlan Oedipus, s megoldtam azt
pusztán eszemmel, nem madárjelek szerint.
Én, kit te számüzetni vágysz, remélve, hogy
Kreon trónjához közelebb fogsz állani.
De én hiszem, hogy még Kreonnal sírni fogsz
e számüzésen! Csak ne volnál ily öreg,
magad bőrén éreznéd, terved mily bitang.

KAR
Nekünk úgy tetszik, csak harag beszélt az agg
szavaiból, s belőled sem más, Oedipus.
De nincs idő haragra. Azt kell nézni most,
hogy oldjuk meg legjobban Phoebus jóslatát?

TIRESIAS
Ha király vagy is, egyenlőség jár nekem
szólni szavadra. Illet ennyi hatalom.
Mert Loxias szolgája vagyok, nem tiéd,
s nem is Kreont fogom védőmnek mondani!
Halljad tehát, mert vakságomról csúfolódsz:
te látsz és nem látod, milyen fertőben élsz,
sem, hogy kinek házában élsz és kikkel élsz!
Tudod-e kik fia vagy? És hogy átka vagy
a tieidnek föld fölött és föld alatt?
Kétélű átok űz ki, apád és anyád
átka e földről, ádázlábú kergető!

Most mindent látsz, de akkor majd csak feketét!
Hol a kikötő, mely jajodnak réve lesz?
Hol a Kithaeron, mely nem visszhangozza majd?
Ha megtudod, hogy néked tilos part a nász,
amelybe hajód annyi diadallal ért.
Pedig még rejtve más rémségek tengere,
hogy családostul szörny-magadhoz sújtsanak.
És most dobáld szavad sarával ajkamat!
Dobáld Kreont! Nincsen tenálad senki se
halandók közt, ki hitványabbként pusztul el.

OEDIPUS
Hát tűrhetem még ezt tovább is hallani?
Nem futsz? Hajad se görbül, persze? Takarodj
vissza, ahonnan jöttél, hagyd el házamat!

TIRESIAS
Ide se jöttem volna, hogyha nem hivatsz.

OEDIPUS
Nem tudtam, hogy ily őrültséggel jössz, azért
hivattalak, másképp aligha teszem ezt.

TIRESIAS
Előtted már csak "őrült" vagyok. Lám, apád
bölcsnek hitt hajdan és anyád is, aki szült.

OEDIPUS
Apám? Anyám?... Megállj hát!... Ki szült engemet?

TIRESIAS
E mái nap szül és veszít el tégedet.

OEDIPUS
Csupa talány a szavad, csupa rejtelem.

TIRESIAS
Talányfejtéshez nálad jobban ért-e más?

OEDIPUS
Csúfold csak, ami tette, hogy ma nagy vagyok!

TIRESIAS
Éppen szerencséd hozta a bukást reád.

OEDIPUS
Azt se bánom! ha várost mentette meg.

TIRESIAS
Nohát megyek már.
(A kisgyerekhez) Gyere, kisfiam, vezess!

OEDIPUS
Vezessétek csak! - Nagyon is terhemre vagy.
Ha elmentél legalább többet nem gyötörsz.

TIRESIAS
Megyek, de előbb halljad, amiért jöttem. Én
nem rettegek arcodtól. Rajtam nincs erőd.
Kimondom hát: az, akit hirdetsz és kutatsz
és fenyegetsz, mint Láiosnak gyilkosát,
az *itt van*! Még ma azt hiszik, hogy idegen
bevándorolt; de nemsokára thébai
szülöttnek ismerik föl, s nem lesz öröme
a változásban; mert ki jól látott, vakon,
s ki gazdag volt, koldulva tapogatja majd
botjával útját ismeretlen földeken.
És kiderül, hogy önnön gyermekeinek
testvérük és atyjuk egyszerre, s hogy szülő
anyjának fia s férje; apjának pedig
gyilkosa s ágy-utódja - Menj be most, tünődj
szavamon, és ha rajtakapsz, hogy nem igaz,
akkor mondd, hogy már jóslásra vak vagyok!

(Tiresiast a kisgyerek elvezeti, Oedipus a palotába megy)

KAR
Kit érhetett
  jós-szavu szirtje
  Delphinek, ki rég e
bünök-bünét
  véres ököllel
  elkövetni merte?
Most itt az idő, hogy az
fusson, sebesebben a
szélvész paripáknál!
Mert üldözi már, s lángfegyveresen
lesi villámmal Zeus fia őt;
nyomán a Halál vad
szellemei
  kisérik.
Fölvillogott
  hóborította
  Parnassus tövében
a szent parancs:
  űzni, nyomozni
  a véres ismeretlent.
Mint kivert bika, bolyg a vad

erdőkben, vagy a szirtek ős
barlangjai közt ő,
nyomorún nyomorult lábbal s egyedül,
kerülve a föld jós köldökét,
melynek szava, míg él,
zsong körüle
  örökké.

Rettenetet,
  rettenetet
  ráz föl a zord
  látnoki szó.
Nem hiszem és
  nem tagadom:
  mit tudok én,
  mi az igaz?
A remény dob
  le-föl, és vak
  a jelen, mint
  a jövő.

Mi viszály volt
  Polybos
nemes fia és
  Labdakidák
  közt? Sohasem
  mondta hír ezt,
  most sem, előbb sem.
Soha még!
  Ki szavára
  hihetem, hogy
  a király
honi jó hire csalfa?
  s hogy a rejtett
  iszonyoknak
  oka ő,
kire Labdakidák
  bosszuja vár?

Nyitva Zeus
  s Phoebus előtt
  a földi szivek
  titka; de vak
emberi jós
  annyira lát
  csak bele, mint
  én is akár.
Ki a bíró
  ilyenekben?
  a vetélgő

tudomány
hiu földi
tudomány.
Azért soha vak
vádakat én
nem hiszek el,
míg csak a tény
nem bizonyítja.
Tudom én:
mikor eljött
ama szárnyas
csoda-lány,
hiven állta a próbát,
hogy a várost
szabadítsa
okosan.
Soha nem hihetek
róla gonoszt.

(Jön Kreon)

KREON
Polgárok, értesülve, milyen szörnyeteg
vádakkal illet engem Oedipus király,
nem tűrhetem, hát itt vagyok. Ha azt hiszi,
hogy még mostani nagy csapásaink között
szóval vagy tettel képes voltam ártani,
nincs is már kedvem többet ilyen vád alatt
sokáig élni. Mert nem épp az egyszerű
büntetés néz rám vádjaiból: iszonyúbb
számomra, hogy az egész város, hogy te, és
barátaim alávalónak lássanak.

KAR
Csak indulat csikarta tán belőle ki
a gyanusítást, nem volt meggondolt beszéd.

KREON
Miből látszott az, mintha épp az én cselem
biztatta volna hazug szóra tán a jóst?

KAR
Ő mondta így. Honnan gondolta, nem tudom.

KREON
S őszinte szemmel emelhette és igaz
lélekkel ezt a szörnyü vádat ellenem?

KAR
Azt sem tudom. Uralkodóknak tetteit
nem vizsgálom. - Jön már házából ő maga.

(Oedipus kilép a palotából)

OEDIPUS
Te vagy? S hogy jöhetsz *ide* még? Van arcod és
van bátorságod fölkeresni födelem,
ki úgy állasz előttem, mint nyílt gyilkosom
s királyságomnak rajtakapott tolvaja?
Az égre, mondd, gyávának gondoltál talán
vagy őrültnek, hogy ezt tervelted ellenem?
Azt hitted, hogy nem veszem észre, mit koholsz,
vagy rájövén nem fogok védekezni majd?
Nem esztelenség volt-e a vállalkozás,
hogy így pénz és barátok nélkül trónt vadássz,
amit csak kincs és seregek foghatnak el?

KREON
Tudod, mit tégy most? Szavaidra szavamat
hallgasd meg, és ha meghallgattad, *úgy* ítélj!

OEDIPUS
Jól tudsz beszélni, de én nem tudok reád
hallgatni jól: mert hozzám rossznak leltelek.

KREON
Épp ebben hallgass rám előbb, hadd mondjam el -

OEDIPUS
Épp ebben ne is mondjad, hogy nem vagy bünös.

KREON
Ha azt hiszed, hogy ily makacsság, oktalan,
dicsőségedre válik: nem jól gondolod.

OEDIPUS
Ha azt hiszed, hogy büntetéstől mentesen
rokonod ellen törhetsz: nem jól gondolod.

KREON
Elismerem, hogy amit mondasz, az helyes:
de szólj, szerinted miben törtem ellened?

OEDIPUS
Te bírtál - vagy tán nem te bírtál rá, hogy a
hires jósért elküldjek és hivassam őt?

KREON
Tanácsom most is változatlan ugyanaz.

OEDIPUS
Mennyi ideje múlt is már, hogy Láios -

KREON
Hogy *mi* volt Láiossal? - Mert nem értelek...

OEDIPUS
Mikor lett, hogy halálos kéztől elveszett?

KREON
Régi nagy éveket mértünk azóta már...

OEDIPUS
S űzte már akkor mesterségét ez a jós?

KREON
Éppilyen bölcs volt, s éppígy tisztelték is őt.

OEDIPUS
És abban az időben rólam nem beszélt?

KREON
Nem - előttem legalább nem beszélt soha.

OEDIPUS
S haláláról nem tettetek vizsgálatot?

KREON
Tettünk - hogyne! - De nem jöttünk rá semmire.

OEDIPUS
Hát hogy-hogy *akkor* föl nem fedte ezt a jós?

KREON
Nem tudom, én nem mondom, amit nem tudok.

OEDIPUS
De annyit mégis megvallhatsz, mert jól tudod -

KREON
Mit? - Semmit, amit tudok, nem tagadok el.

OEDIPUS
Hogy, hacsak össze nem játszik veled, soha
nem fogja rám, hogy én öltem meg Láiost.

KREON
Rád fogott-é valóban ilyet, te tudod.
Kikérdeztél; most már hadd kérdezlek én.

OEDIPUS
Csak kérdezz! nem hozod ki, hogy gyilkos vagyok.

KREON
Mondd hát: nem bírod hitvesül nővéremet?

OEDIPUS
E kérdésre nem felelhet tagadás.

KREON
S nem uralkodtok városunkban közösen?

OEDIPUS
Amit kívánhat tőlem, minden teljesül.

KREON
S nem ülök én kettőtök mellett harmadik?

OEDIPUS
Ebből látszik, mily hálátlan vagy, s rossz barát.

KREON
Nem: ha magadnak szavam nyomán számot adsz.
Figyelj először erre: ki választaná
inkább, folyvást-remegve királykodni, mint
heverni bizton, ha azért hatalma egy?
Nem az vagyok, akit jobban csábítana
a "király" név, mint a királyi élet; és
az ilyen embert józannak se tartom én.
Most nyugton élek, s megvan tőled mindenem:
legyek király, és mennyi kelletlen teher!
Hogy lenne hát vágyamnak édesebb a trón,
mint hatalomban uralkodni gondtalan?
Nem csalnak engem balgaságok annyira,
hogy azt kivánjam, ami sem szép, sem haszon.
Most minden ember szívből kedvel és köszönt;
engem hivat ki, aki hozzád kérni jő,
mert ettől érzi függni útja sikerét.
Miért kergessek mást, hogy elveszítsem ezt?
Bolond terv volna tőlem bármely csalfa terv.
Nem is voltam soha ilyennek embere,
mástól se tűrném, aki hasonlót kohol.
Ha kétkedsz bennem, menj, kérdezd meg Delphiben
a jóslatot, hogy híven hoztam-é hirül?
S ha rajtakapsz, hogy ama bölccsel bármit is
közösen szőttünk: mérjen dupla szavazat

halál reám, a tied és a magamé;
de vak gyanúból hátam mögött ne itélj!
Mert nem helyes, könnyelműn jónak tartani
azt, aki rossz, de rossznak sem azt, aki jó.
Eldobni hű barátot annyi, mint saját
életedet s amit csak legjobban szeretsz.
Idővel ezt jól megtudod, mert az igaz
embert egyedül az idő mutatja meg,
míg a hitványra első percben ráfigyelsz.

KAR
Neked szólt ez, vigyázz király, ha nem akarsz
botlani: gyors ítélet nem jár biztosan.

OEDIPUS
Hol gyorsan támad rám a titkos cselvető,
éppoly gyorsan kell határoznom ellene.
Ha tétlen várok, az ő terve sikerül,
mig az enyém előre elhibázva már.

KREON
Hát mit kivánsz? Száműzni gondolsz engemet?

OEDIPUS
Óh, nem! Halálra, s nem futásra szántalak.

KREON
Először mondd meg, mért irigyled életem?

OEDIPUS
Nem nyugszol döntésembe? vagy nem is hiszed?

KREON
Nincs eszed, látom.

OEDIPUS
A magam dolgára van.

KREON
Enyémre is kell lenni.

OEDIPUS
Aki pártot ütsz?

KREON
Mit tudsz te arról?

OEDIPUS
Bárhogy is - parancs: parancs.

KREON
S ha gaz parancs?

OEDIPUS
Óh, városom! Óh, városom!

KREON
A város az enyém is, nemcsak a tiéd.

(Iokasté kilép a palotából)

KAR
Hagyjátok abba, fejedelmek! Jókor épp
látom Iokastét jönni házából: az ő
jelenlétében e viszálynak szűnni kell.

IOKASTÉ
Hogy gyújthattátok, szerencsétlenek! föl így
a nyelv bolond csatáját? Nem szégyenlitek
ország bajában még külön bajt költeni?
Jer palotánkba, s te is, Kreon, menj haza:
ne dagasszátok kínná, ami semmi volt!

KREON
Óh, testvér! szörnyü szándékkal van ellenem
Oedipus férjed, s két iszony közt válogat:
száműzni vagy hóhérnak adni fejemet.

OEDIPUS
Megvallom, asszony, úgy van! Azon értem őt,
hogy gaz csellel személyem ellen tőrt vetett.

KREON
Ne boldoguljak, átokverten vesszek el,
ha jottát tettem abból, amit vádja mond.

IOKASTÉ
Az istenekre! higgy szavának, Oedipus!
Tekintsed az egekre-szóló esküket,
és engem, és e népet, amely körüláll.

KAR
Fogadd, királyom,
  az észnek
  a szívnek
  szavát!

OEDIPUS
S miben kívánod tennem azt?

KAR
Hogy őt, ki eddig
  sohsem volt
  ily őrült,
  s nagy esküt tett, ne bántsd!

OEDIPUS
Tudod, mit kívánsz?

KAR
Tudom.

OEDIPUS
Hát hogy gondolod?

KAR
Régi barátodat
  könnyü gyanú szerint
El ne itéld, aki
  fölesküdt
  hived!

OEDIPUS
Tudd meg, hogy ezt kivánva az én vesztemet
kívánod, vagy hogy engem érjen számüzés.

KAR
A Napra, aki minden istenek
elseje: nem én!
  Égiek,
  földiek
  hagyjanak el és
ne érjek
  jó véget,
  ha vágyam ez! -
Csak szivem
  marja bús
  sorvadó hazámnak
  sorsa, ha régi sok baját
  tetézi még ez új láz, friss viszály.

OEDIPUS
Legyen hát: menjen! bár magamra mondok is
halált ezzel, vagy dicstelen száműzetést.
Csak a te ajkad hat meg, téged szánlak én,
nem őt; őt ott, ahol van, mindig gyűlölöm.

KREON
Fogcsikorgatva engedsz? Ez, ha dühödön

túladsz, terhes emlék lesz... Ily természetek
önnönmaguknak legkinosabb terhei.

OEDIPUS
Nem hagysz békét, még itt vagy?

KREON
Már megyek.
Te nem ismersz. Ezek ismernek: én nem
változom. *(El)*

KAR
Miért nem kiséred
  a házba,
  királynő
  te is?

IOKASTÉ
Tudni kivánom, hogy mi volt?

KAR
Vak szó homályos
  gyanut vert.
  S a vád fáj,
  ha mégoly jogtalan.

IOKASTÉ
Mind a két részről?

KAR
Úgy van.

IOKASTÉ
És mi volt a vád?

KAR
Legyen elég, elég,
  annyi bajunk között:
hagyjuk a szót, ha már
  viszályuk
    elült.

OEDIPUS
Lásd, meddig mégy jó szándékoddal, hogy dühöm
eltompítsad, szívem jogával nem törődsz!

KAR
Uram, nemegyszer mondtam már neked:
nem helyes-eszű,
  esztelen,

képtelen
volna közülünk,
ki tőled,
urunktól,
fordulna el.
Hisz hazánk
csónakát
annyi vad viharból
te vitted csöndes rév felé:
légy újra, hogyha tudsz most, jó hajós!

IOKASTÉ
Az istenekre, mondd el, uram, nékem is,
mi költhetett lelkedben ennyi haragot?

OEDIPUS
Elmondom, mert ezeknél több vagy énnekem,
Kreon hogy trónom ellen milyen cselt koholt.

IOKASTÉ
Beszélj - ha biztos vádat tudsz-e ellene?

OEDIPUS
Rágalmaz, hogy én gyilkoltam le Láiost.

IOKASTÉ
Látta talán? Vagy más szavára mondja így?

OEDIPUS
Egy jóst, egy gazságmestert tolt előre, mert
saját nyelvét mindenben tisztán tartja ő.

IOKASTÉ
Óh, emiatt, bocsásd a szélnek gondjaid!
Hallgass rám és tanuld meg, halandók között
nincs senki jós, nincs, aki rejtelmekbe lát!
És erre könnyü példát adhat pár szavam.
Mert jóslat jött valaha Láioshoz - én
nem mondom, Apollótól, csak szolgáitól -,
hogy sorsa a *gyermek* kezétől veszni el,
aki tőlem és tőle majd születni fog.
Lám pedig rablók ölték őt meg hír szerint,
egy hármas keresztúton, ismeretlenek;
mig a fiát, ki életével harmadik
napig sem ért el, kitette vad hegyen,
lába-csuklóit gúzsba kötve szorosan.
Így Phoebus nem váltotta be sem azt, hogy ez
megölje atyját, sem azt, ami Láiost
gyötörte, hogy saját fiától hulljon el.
Pedig hát ezt "határozták" a jóslatok.

Ne gondolj hát jósokkal, mert amit az ég
akar, hogy tudjunk, megjelenti ő maga.

OEDIPUS
Mit mondasz asszony? Amit mondtál az imént,
zavarba veszti s megrendíti lelkemet.

IOKASTÉ
Mily izgalomba feledkezve szólasz így?

OEDIPUS
Mintha előbb azt mondtad volna, Láiost
egy hármas keresztúton érte végzete.

IOKASTÉ
Így beszélték, s mindmáig tartja még a hír.

OEDIPUS
És hol a hely, ahol e szörnyüség esett?

IOKASTÉ
A vidék neve Phokis: hol az ágas út
Delphi iránt és Dauliából összejő.

OEDIPUS
És mennyi idő múlt is már azóta el?

IOKASTÉ
Nem sokkal később jelentél meg te a trónt
elnyerni, mintsem városunkba jött a hír.

OEDIPUS
Óh, jaj, Zeus, mily tettre szántál engemet?

IOKASTÉ
Mit vettél úgy szivedre ebből, Oedipus?

OEDIPUS
Ne kérdezz; inkább felelj erre: Láios
Milyen korúnak s termetűnek látszhatott?

IOKASTÉ
Nagy volt, az első fehérség gyűlt homlokán,
alakja a tiédtől nem különböző.

OEDIPUS
Én nyomorult! magamat dobtam tán imént
rémes átkok poklába, és nem tudtam azt!

IOKASTÉ
Mit mondasz, uram? Nem merek rád nézni így...

OEDIPUS
Óh, félek félek, mégse volt vak az a jós!
De még egy szót! hogy mindent jobban földeríts.

IOKASTÉ
Csak kérdezz! Szavad borzalom: de felelek.

OEDIPUS
Kevés emberrel kelt-e ő útjára, vagy
sok fegyveres kiséretében, mint vezér?

IOKASTÉ
Öten voltak, mindössze; köztük, aki hírt
hozott. Egyetlen szekér vitte Láiost.

OEDIPUS
Óh, jaj, minden világos! És ki volt, aki
hírt hozott, aki nektek mindent elbeszélt?

IOKASTÉ
Egy szolga. Több se menekült meg eleven.

OEDIPUS
És az itt szolgál házunk mellett máig is?

IOKASTÉ
Már nem. Mióta halni látta Láiost
s megérkezvén a trónon tégedet talált,
kezem megfogta, úgy könyörgött, küldjem őt
ki a mezőkre, gyapjas nyájaink közé,
hogy a várostól mennél távolabb legyen.
S kiküldtem, mert megérdemelt - amennyire
egy szolga érdemelhet - ennél többet is.

OEDIPUS
Van mód most rögtön visszahívni őt ide?

IOKASTÉ
Meg lehet tenni. De miért kivánod ezt?

OEDIPUS
Már félek, asszony, így is túlontúl sokat
mondtam: azért akarom előbb látni őt.

IOKASTÉ
Jó, jönni fog. De annyit addig is talán
érdemlek én is, tudni, hogy mi bánt, uram?

OEDIPUS
Nem titkolom, ha már eddig jutottam - ily
hajszál-reményig! Kinek beszélnék, ha nem
neked, mikor e válságba sodort a sors?
Az én apám volt korinthosi Polybos,
anyám dórisi Meropé. A legkülönb
voltam én ott a polgárok közt, míg ez az
eset történt, mely méltán meglepett, de nem
volt, oly nagyon szivemre venni, semmi ok.
Valaki egyszer tivornyában, ittasan
"cserélt gyereknek" mondott engem bor között.
Dühöm aznap visszatartottam, bár alig:
másnap elmentem, s megkérdeztem effelől
apámat és anyámat. Bennük nagy harag
gyűlt arra, kinek száján kiszaladt a szó.
És én örültem haraguknak, de azért
gyötört is ez, mert feltünő volt s híre szállt.
Titkon hát, hogy ne tudja apám és anyám,
Delphibe mentem; s Phoebus, bár nem méltatott
válaszra abban, amiért jöttem, más gonoszt
jövendölt, más keserves, szörnyü dolgokat,
hogy anyámmal kell szerelembe esnem, és
e föld szinére tűrhetetlen fajt hozok.
És hogy saját apámnak leszek gyilkosa.
Ezt hallván elfutottam, és azóta csak
a csillagok szerint mérem ki, merre van
Korinthos földje, hogy ne lássam a gonosz
jóslatnak rajtam teljesülni szégyenét.
S így bujdokolva eljutottam arra a
tájra, hol, mondod, meggyilkolták a királyt.
Halld most, asszony, az igazságot. Amikor
a hármas keresztúthoz értem közel, egy
fullajtár jött szemembe, és egy fiatal
csikóktól vont szekéren olyan férfi, mint
leírtad. Engem ostorossuk le akart
lökni az útról, s maga is az öreg úr.
Dühömben, aki megtaszított, a kocsist
verni kezdtem; amit meglátva az öreg
kileste, hogy a kocsi mellé lépek, és
kéthegyű fokosával fejtetőn ütött.
De aránytalan válaszban lett része, mert
én evvel a kezemmel rábunkóztam úgy,
hogy hintajából földre hömpölyült, hanyatt.
Aztán a többit öltem meg. - Ha ennek az
utasnak köze volna Láioshoz, óh!
Ki nyomorultabb akkor még, mint én vagyok?
Ki gyűlöltebb az égi istenek előtt?
Kit nem fogadhat sem polgár sem idegen
házába, még csak hozzá szólni sem szabad,
minden otthonból el kell űzni. S aki ezt

az átkot mérte rám, nem más volt, mint magam!
A halott ágyát meggyalázzák ölelő
karjaim, melyek megölték őt. Nem vagyok
gonosz? Nem mindenképpen szennyes? És ha el
kell innen futnom, nem szabad enyéimet
látnom s hazámba tennem lábamat, nehogy
anyám kedvese s apám gyilkosa legyek.
Nem jól ítél-e, aki szerint valamely
démon kegyetlen műve lehet rajtam ez?
Ne lássam, óh, ne lássam, égi istenek
szent Magassága! e napot, múljak ki a
mulandók világából, mintsem ily sötét
sors szégyenterhét kelljen vinnem vállamon!

KAR
Szorong a lélek bennünk is: de bízz, uram,
s míg majd a szemtanútól többet tudsz, remélj!

OEDIPUS
Ugyis már egy reményem maradt meg csupán:
még ezt az embert, ezt a pásztort várom én...

IOKASTÉ
S mit kívánsz tőle, hogyha majd megérkezik?

OEDIPUS
Megmondom. Ha ő minden pontban ugyanúgy
beszél, ahogy te, elkerültem rémemet.

IOKASTÉ
S mily pontot leltél szavaimban feltünőt?

OEDIPUS
Utonállók, így mondtad, ölték volna meg
szerinte Láios királyt. Ha most is így
beszél, többesben, nem én voltam gyilkosa.
Hiszen egy embert többnek nézni nem lehet.
De ha magányos vándorról fog szólni csak,
nyilvánvaló, hogy minden szava rám zuhan.

IOKASTÉ
De értsd meg hát, határozottan így beszélt,
s nem lehet, hogy meghazudtolja most magát,
hisz hallotta az egész város, nemcsak én.
De ha első szavától el is térne tán,
mégsem derülhet pontosan ki Láios
sorsa, hogy jóslat-tölte volt: hisz Loxias
úgy jósolt, hogy az én fiam öli meg őt
és ez szegény ugyan nem fogja már soha
megölni őt, mert maga előbb elveszett.

Azért bizony se erre, se amarra nem
tekintenék én többé jóslatok miatt.

OEDIPUS
És igazad van. Mégis küldj ki valakit
elhozni azt a pásztort. Ne mulaszd el ezt.

IOKASTÉ
Küldök azonnal. Menjünk palotánkba most.
Hisz mindent csak kedvedre s kedvedért teszek.

(Oedipus és Iokasté a palotába megy.)

KAR
Óh, vajha sorsom
  lehetne drága
köntösül viselni szavaim
s tetteim tisztaságát, mint a Törvény
szabja, mely
  égi terek
mélyén fogant meg, és csupán Olympos
volt atyja, nem emberi
természetből született
meghalni, feledés soha nem
  fekteti sírba őt.
Nagy erő van
  benne, nem ismer
  vénülést.

A gőg a zsarnok
  ágya. A gőg, ha
felfuvódva dőrén eltelik
a *sokkal*, ami se helyes, se hasznos,
fölhatol a
  legmagasabb
csúcsra, hogy szurdék kényszerekbe hulljon,
hol semmi kapaszkodó
láb nem segít. De a szent
alázat harcát városomért
  védje az égi Kard!
Csak az istent
  hívom ügyünkben
  harcosúl!

Azt, aki gőgben él,
  gőggel járatja kezét és szavát,
nem fél a Jog istenétől,
az eget sem tiszteli,
kerítse kezébe a Végzet,
baljós kéjek ostora

ha igazság nékül használja hasznát,
tilos utakra tántorul
s bántani bátorul a Bánthatatlant.
Ki hiheti,
   hogy a bosszu nyilai
elkerüljék így a lelkét?
Hogyha íly gaz
   büszkén élhet s boldogan,
mit ér ez a kórus?

Nem megyek én soha
   tisztelni már a föld szent köldökét,
sem a bölcs phókisi jósdát,
sem a dús Olympiát,
ha mindez a kúsza jóslat
rendbe nem világosul.
Mindenható! ha igazán megillet
ez a név - nézz felénk, Zeus,
ne hagyjon így haláltalan hatalmad:
már sorvad a
   jósigékben jó hitünk,
ami szent volt Láiosnak.
Nagy Apolló
   dicsősége elborul:
már semmi se lesz szent.

(A palotából kijön Iokasté szolgák kíséretében, akik áldozati szereket hoznak)

IOKASTÉ
Nagyjai országomnak! azt gondoltam, e
koszorukkal és tömjénfüstölőkkel az
istenek áldó oltárához járulok.
Dagadva veti-hányja Oedipus szivét
ezer aggálya; s a jövőt nem méri bölcs
ember nyugodt eszével a multak szerint:
sőt minden szó megejti, ha rémet beszél.
S mivel az én tanácsom rajta nem segít,
Phoebus, ki itt közel vagy, óh, Farkaskirály,
hozzád jövök új áldozattal esdeni,
hogy hozz minden bajunkra szent föloldozást!
Mert reszketünk mindnyájan, látva, hogy hajónk
kormányosát mily bús zavartság fogta el.

(Az utolsó szavak közben balról belép egy hírnök)

HÍRNÖK
Megtudhatnám-e, idegenek, tőletek,
Oedipus király palotája merre van?
Vagy mondjátok meg inkább, hol van ő maga?

KAR
Ez itt a háza, jövevény, s ő benne most;
gyermekeinek anyja e királyi nő.

HÍRNÖK
Legyen hát boldog, s éljen mindig boldogok
között, ha teljes-jogszerinti hitvese.

IOKASTÉ
Te is légy boldog, idegen! Szives szavad
érdemli a viszonzást. Szólj hát, mit kívánsz,
miért jössz? Vagy milyen hírt hoztál minekünk?

HÍRNÖK
Jó hírt házadnak és férjednek, asszonyom.

IOKASTÉ
Mi az a jó hír? És kitől a megbizás?

HÍRNÖK
Korinthosból. S szavaimon te jóllehet
örülni is fogsz: hogyne? - de búsulni is.

IOKASTÉ
Halljam hát: hogy tehetnek ily kettős hatást?

HÍRNÖK
Királlyá fogják választani Oedipust
a *földszoros* lakói is: ez ott a hír.

IOKASTÉ
Hogyan? Már nincs kormányon öreg Polybos?

HÍRNÖK
Nem: mivel már a halál tartja sírban őt.

IOKASTÉ
Mit szólsz? Oedipus apja meghalt? Igaz ez?

HÍRNÖK
Ha nem mondok igazat, haljak meg magam.

IOKASTÉ
(Egy szolgálóhoz)
Te lány, szaladj, ahogy csak tudsz, vidd hírül a
királynak ezt! Óh, istenek jóslatai,
hol vagytok? Ez az ember volt, kit Oedipus
került, hogy meg ne ölje: és most lám, szegényt
megölte, nem ám Oedipus, hanem a sors!

(Oedipus kijön a palotából)

OEDIPUS
Drága Iokastém; édes asszonyom, miért
hivattál ki a palotából engemet?

IOKASTÉ
Hallgasd meg ezt az embert, s lásd magad, mi lett
az istenek szentséges jóslataiból?

OEDIPUS
Ki ez az ember, s mit tud nékem mondani?

IOKASTÉ
Korinthosból jött, avval a hírrel, hogy agg
atyád, Polybos, meghalt, és többé nem él.

OEDIPUS
Mit mondasz, hírnök? Hadd hallom magadtól ezt.

HÍRNÖK
Ha már erről kell legelőször szólanom:
tudd meg, hogy ő valóban elhalálozott.

OEDIPUS
Beteg volt? Vagy valaki cselt vetett neki?

HÍRNÖK
Elaggott testet kis betegség is ledönt.

OEDIPUS
Úgy látszik hát, betegség ölte meg szegényt?

HÍRNÖK
És az, hogy hosszú éveket mért élete.

OEDIPUS
Aj, haj! mit ér hát, asszony, megkérdezni még
a jós Pythó oltárát, és a madarak
légben rikoló hangját? Hisz szerintük én
lennék apám gyilkosa; pedig ő a föld
alatt pihen, már, íme! én meg itt vagyok,
s kardhoz se nyúltam - hacsak az nem ölte meg,
hogy reám vágyott: s így lettem halála én.
Ő sírban már, s magával vitte e bolond
semmirevaló jóslatoknak hitelét.

IOKASTÉ
Nem mondtam én meg régen és előre ezt?

OEDIPUS
Mondtad; de engem megzavart a félelem.

IOKASTÉ
Ne adj hát semmit ilyenekre ezután.

OEDIPUS
S *anyám ágyától* ne borzadjak? Lehet, ez?

IOKASTÉ
Mit borzadozzon, féljen, aki puszta sors
rabja s előre semmit sem lát biztosan?
Legjobb vaktában élni csak, ahogy ki tud.
Te sem remegj, hogy anyád szeretője légy.
Álmaiban már sok ember szeretkezett
saját anyjával. Aki ilyet nem nagyon
vesz szívre: csak az tűri könnyen életét.

OEDIPUS
Mindezeket jól mondtad volna, ha anyám
sem élne már! De ő még él, s a rettegés
nem hagyhat el, akármily szépen is beszélj.

IOKASTÉ
Apád halála mégis nagy megkönnyebbülés.

OEDIPUS
Igaz: de még súlyos rém anyám élete.

HÍRNÖK
Mily anya az, hogy tőle így remegsz király?

OEDIPUS
Merópé, öreg! akivel Polybos élt.

HÍRNÖK
S mi benne az, mi ilyen rettegésbe ejt?

OEDIPUS
Egy rém-jóslat az istentől, óh, jövevény!

HÍRNÖK
Elmondhatod? Vagy másnak tudni nem szabad?

OEDIPUS
Sőt inkább. Azt jósolta egyszer Loxias,
hogy anyámmal kell majd szeretkeznem, és
apám vérét saját kezemmel ontanom.
Ezért is hagytam magam mögött messzire

Korinthost: és szerencsém volt ez - óh, pedig
nincs édesebb, mint a szülők tekintete.

HÍRNÖK
És ettől félve vagy hazátlan máig is?

OEDIPUS
Nem akarok apámnak lenni gyilkosa.

HÍRNÖK
Hát mért ne oldjalak föl én e rettegés
alól, hisz jó szándékkal jöttem, óh, király?

OEDIPUS
Méltómód hozzád hálás is lennék ezért.

HÍRNÖK
Hisz avval is jöttem főképp, hogy, ha majd
hazajössz, csöppen tőled nékem valami.

OEDIPUS
Sohsem megyek én szüleimmel együvé!

HÍRNÖK
Látszik, hogy nem tudod, mit cselekszel, fiam.

OEDIPUS
Hogy érted ezt, öreg? Az istenekre! szólj.

HÍRNÖK
Ha csak ez gátol abban, hogy még hazatérj -

OEDIPUS
Félek, hogy ott utolér Phoebus igaza.

HÍRNÖK
S hogy átok szennye ég rád szüleid miatt?

OEDIPUS
Attól, öreg, örökké attól rettegek.

HÍRNÖK
Tudod-e hát, hogy minden ok nélkül remegsz?

OEDIPUS
Hogy, ok nélkül? Hisz csak szülők a szüleim!

HÍRNÖK
De Polyboshoz nincsen vér szerint közöd.

OEDIPUS
Mit szólsz? Nem vagyok édes fia hát neki?

HÍRNÖK
Csak éppen úgy, nem jobban, mint akár nekem.

OEDIPUS
Apám nem jobban apám, mint aki nem az?

HÍRNÖK
Polybos sem volt apád, én se vagyok az.

OEDIPUS
Miért hívott hát fiának akkor engemet?

HÍRNÖK
Mert, tudd meg, ajándékba kezemből kapott.

OEDIPUS
S ha mástól kapott, miért szeretett annyira?

HÍRNÖK
Mivel magának sohasem volt gyermeke.

OEDIPUS
S te úgy *vettél*, vagy találtál, hogy neki adj?

HÍRNÖK
Kithaerón erdős völgyei közt leltelek.

OEDIPUS
S mi célból jársz te ilyen vad vidékeken?

HÍRNÖK
Mert én őriztem ott a hegyi nyájakat.

OEDIPUS
Pásztor voltál hát? aki bérbe kódorog?

HÍRNÖK
De megmentőd is, fiam, kínjaid között.

OEDIPUS
S micsoda kínok közt találtál engemet?

HÍRNÖK
Lábad csuklói megmondhatják néked azt.

OEDIPUS
Óh, jaj, mért említed régi bajomat?

HÍRNÖK
Én oldtam meg átfűzött bokád kötelékét.

OEDIPUS
Jaj, szörnyű szégyen! Ilyen pólyám volt nekem?

HÍRNÖK
És erről kaptad *Dagadtlábú* nevedet!

OEDIPUS
S anyám vagy apám tette ezt velem? Beszélj!

HÍRNÖK
Azt jobban tudja az, akitől kaptalak.

OEDIPUS
Hát nem magad találtál? Más adott neked?

HÍRNÖK
Nem... Egy másik pásztortól vettelek csak át.

OEDIPUS
Ki volt az? Nem tudnád-e megnevezni őt?

HÍRNÖK
A Láios házanépéhez tartozott.

OEDIPUS
Aki e földnek volt királya azelőtt?

HÍRNÖK
Igen, ugyanaz: annak volt ő pásztora.

OEDIPUS
És él még ez az ember, hogy láthassam őt?

HÍRNÖK
(A kar felé)
Ti idevalók, jobban tudhatjátok ezt.

OEDIPUS
(A karhoz)
Ti, kik itt álltok, ráismer-e köztetek
valaki a pásztorra, kiről ez beszél,
hallott-e róla itt vagy künn a földeken?
Szóljatok! Mindennek ki kell derülni most.

KAR
Úgy hiszem, senki más az, mint kit épp előbb

kivántál ide a mezőkről: ezt csak a
királynő tudná igazán megmondani.

OEDIPUS
Iokasté, tudsz-e róla, hogy kit az imént
hivattunk, s kiről szól a hírnök, egy személy?

IOKASTÉ
Mi az? Kiről szólt? Mit törődsz te vele? Jobb,
ne is végy számba ilyen üres fecsegést.

OEDIPUS
Szó sem lehet, hogy ily nyomokra jutva már
föl ne derítsem származásom titkait.

IOKASTÉ
Az istenekre, hogyha kedves életed
ezt ne kutassad! - Elég kín ez *énnekem!*

OEDIPUS
Ne félj! Legyek bár dédanyámig vér szerint
háromszorosan rabszolga: *rád* nem szégyen az!

IOKASTÉ
Mégis fogadj szót, kérlek, ne kutass tovább!

OEDIPUS
Hogy fogadjak szót? Nekem látni s tudni kell.

IOKASTÉ
Én jót mondok... Én a legjobbat akarom...

OEDIPUS
Már ez a *jó* régóta gyötri lelkemet.

IOKASTÉ
Boldogtalan, bár sohse tudnád meg, ki vagy!

OEDIPUS
Menjen valaki, hozza a pásztort elém! -
s csak védje rangos családját a női gőg.

IOKASTÉ
Jaj, szerencsétlen! ez az egyetlen neved:
csak így hívhatlak, soha máshogy ezután.

(Berohan a palotába)

KAR
Miért rohant el a királynő, Oedipus,

ilyen vad fájdalommal? Félek, ebből a
különös némaságból nagy baj tör ki még.

OEDIPUS
Jöjjön, aminek jönnie kell! Meg akarom
ismerni származásomat, ha koldus is!
Iokasté tán, mert minden asszony nagyranéz,
szégyellni fogja alacsony származásomat.
De én a Sors fiának vallom magamat,
ki minden jót ad, és pirulni nem fogok.
Az én anyám a Sors volt, és testvéreim
a hónapok, akikkel nőttem s fogytam én.
Az vagyok, aki vagyok. Úgyse lehetek
más: mért féljek hát fölfödözni, ki vagyok?

KAR
Már a jövőt
látom én és Olymposra jósolom:
újra se tellik a hold még, óh, Kithaeron
völgye s téged fogunk énekelni,
mert a te gyermeked
  Oedipus király,
anyja és dajkája voltál:
tánccal ünnepelünk,
ki országunk fejedelme iránt jó voltál,
  nyájas, voltál;
jó orvos, Apolló
  ünnepünkre
  adj áldást!
Nimfaleány
  szült, óh, melyik halhatatlan tündér szült?
Kedvese a csucsokon bolyongó Pánnak,
vagy Apolló volt az ölelője?
Vad hegyi réteken
  ő is ott tanyáz.
Tán a kyllénéi isten,
vagy tán Bacchus volt apád a fényszemű erdei lányok közt
  a legszebbiktől,
akikkel örökké
  együtt játszik,
  együtt jár.

OEDIPUS
Ahogy én nézem, öregek - habár soha
nem láttam őt -, az a pásztor jön, úgy hiszem,
akit oly rég kerestünk; mert agg élete
a hírnök életével egykorú lehet,
s azokban, akik vezetik, fölismerem
szolgáimat. De jobban tudhatjátok ezt,
mint én: nektek bizonnyal régről ismerős.

KAR
Csakugyan ismerős is, mert ha valaki
ő az: a Láios hűséges pásztora.

OEDIPUS
Te szólsz először, korinthosi idegen:
erről beszéltél?

HÍRNÖK
Erről, akit jönni látsz.

(Jobbról belép Láios öreg szolgája; Oedipus emberei kísérik)

OEDIPUS
(A szolgához)
Hé, öreg, jer hát, nézz szemembe és felelj
kérdéseimre. Láiost szolgáltad-é?

PÁSZTOR
Nála születtem; vásált szolga nem vagyok.

OEDIPUS
S mi volt a munkád, milyen volt az életed?

PÁSZTOR
Nyája mellett bolygtam le éveim javát.

OEDIPUS
S melyik vidéken volt karámod többnyire?

PÁSZTOR
Kithaeron bércén tanyáztam, vagy akkörül.

OEDIPUS
Hát ezt az embert láttad-e valaha ott?

PÁSZTOR
Mit csinált ott ez? Vagy hát kiről is beszélsz?

OEDIPUS
Itt - aki itt áll. Volt-e dolgod már vele?

PÁSZTOR
Nem: ahogy hamarjába visszagondolok.

HÍRNÖK
Nem is lehet csodálni ezt, király. De én
tisztán eszébe juttatom. Mert arra még
tudom, emlékszik, hogy Kithaeron oldalán
hogy volt, mikor két nyájjal ő, és eggyel én,

szomszédban kóborogtunk három éven át
tavasztól őszig hat-hat hosszú hónapot?
S a tél jöttével én saját tanyám felé,
ő Láios aklába hajtá nyájait.
Úgy volt-e minden, ahogy mondom, vagy nem úgy?

PÁSZTOR
Igazat mondasz, noha bizony rég esett.

HÍRNÖK
Most emlékezz rá, nékem ott egy kisfiút
adtál, hogy fölneveljem, mint a magamét.

PÁSZTOR
Mit akarsz evvel? Miért kérded tőlem ezt?

HÍRNÖK
Itt áll, barátom, ez volt az a kisfiú.

PÁSZTOR
Vesztedre indulsz? Nem hallgatsz el iziben?

OEDIPUS
Lassan, öreg, mit bántod őt? Hiszen a te
beszéded inkább érdemelne korholást.

PÁSZTOR
De, kegyelmes királyom, mit vétettem én?

OEDIPUS
Mért nem szólsz a kisfiúról, ha kérdenek?

PÁSZTOR
Nem tud ez semmit, csak beszél! Mit ér vele?

OEDIPUS
Ha jószántadból nem felelsz, majd sírva szólsz!

PÁSZTOR
Az Istenekre! vén ember vagyok: ne bánts!

OEDIPUS
Hamar valaki kösse hátra a kezét!

PÁSZTOR
Óh, jaj, miért? Mit kívánsz tőlem hallani?

OEDIPUS
Te adtad ennek a fiút, kiről beszél?

PÁSZTOR
Én adtam. Bár meghaltam volna aznapon.

OEDIPUS
Ma fogsz meghalni, ha nem vallasz igazat!

PÁSZTOR
Jaj, ha vallok, még biztosabban meghalok.

OEDIPUS
Ez az ember, úgy látszik, kibúvót keres.

PÁSZTOR
Nem én, hisz mondom: tőlem kapta a fiút.

OEDIPUS
S te hol vetted? Másé volt, vagy a magadé?

PÁSZTOR
Nem az enyém - én is kaptam valakitől.

OEDIPUS
A városból? Ki volt az? S mily ház gyermeke?

PÁSZTOR
A nagy égre! ne kérdezz többet, óh, király!

OEDIPUS
Meghalsz, ha még másodszor kell ezt kérdenem.

PÁSZTOR
A Láios házából volt a kisfiú.

OEDIPUS
Szolgaporonty? Vagy rokonságából való?

PÁSZTOR
Jaj, jaj! most kell a szörnyűséget mondani!

OEDIPUS
S nekem hallani! Mindegy: meg kell hallanom.

PÁSZTOR
Azt mondják, hogy saját fia: de hogy van ez,
csak a királynő mondhatná meg odabenn.

OEDIPUS
Tán a fiút ő adta néked?

PÁSZTOR
Ő, király!

OEDIPUS
S mit kívánt tőled?

PÁSZTOR
Hogy veszítsem el szegényt.

OEDIPUS
A saját anyja! Szörnyű!

PÁSZTOR
Baljóslat miatt.

OEDIPUS
Mi volt az?

PÁSZTOR
Hogy meg fogja ölni szüleit.

OEDIPUS
És miért adtad ennek az öregnek át?

PÁSZTOR
Megszántam, és azt hittem, ő majd elviszi
idegen földre, ahol ő lakik... De csak
nagyobb bajra mentette meg. Ha te vagy az,
mint ettől hallom: szörnyüségre szült a sors.

OEDIPUS
Óh, jaj, jaj! Minden tisztán napvilágra jő.
Óh napvilág! ma utoljára látlak én.
Ott születtem, hol nem kellett; azt vettem el,
kit nem lehet; s megöltem, akit nem szabad!

(Oedipus a palotába rohan. A korinthosi hírnök balra, Láios szolgája jobbra el)

KAR
Jaj, emberek! emberek!
Milyen semmibe veszlek én
  múló életetekkel!
Kinek lehet itt nagyobb
boldogsága a földön, mint
amit adhat a látszat, mely
látszik, s látszva enyészik?
Gyász példád van előttem, gyász
sorsod démona, Oedipus!
  És boldognak az ég alatt
senkit se dicsérek.

Fölhágtál az orom felé,
íjad célba feszült, a dús
  boldogságot elérted!
Ég adta lebírtad a
horgaskörmü dalos leányt;
vészben szomorú városunk
élén mint torony álltál!
És azóta te vagy király
országunkban, a legnagyobb
  tisztesség a tiéd, a nagy
Thébában uralkodsz.

De most tenálad
  nyomorultabb ki van?
Ki él jobban a vad
  végzettel egy
fedél alatt? óh, változás!
Oh, jaj!
  Oedipus dicső feje!
Ugyanaz a rév
nyílt meg, ugyanegy
asszony öle nyílt
apának és fiunak!
Jaj, nyomorult, hogy türhetett
  eddig is ős hazád röge?
Apai föld
  hogy viselt a hátán?
Nyomodba ért a
mindent látó Idő,
törvényt tart a sötét
  szerelmeken
a szülött és szülő között.
Óh, jaj!
  Láios szegény fia!
Bár ne láttalak
volna sohase!
Hangosan sirok:
senkiért se sírtam így,
mint ma teérted, mert te adtad
  vissza belém a lelket hajdan
s bús szemeink
  álmát is visszahoztad.

(A palotából kijön a hírmondó)

HÍRMONDÓ
Ó, városunknak mindig tisztelt nagyjai:
mit kell most hallanotok, mit kell látnotok,
mily fájdalmat kell éreznetek, hogyha még

előttetek Labdakos ősi háza szent!
Mert sem az Ister sem a Phásis árjai
nem moshatják tisztára ezt a házat, oly
iszonyt rejt, s tár elétek majd, nem kényszerű,
hanem önkényes fátumot: de nincs csapás
szörnyűbb, mint amit ember önmagára mér.

KAR
Amit eddig tudunk már, semmi borzalom
nem hiányzik abból se: mit mondhatsz te még?

HÍRMONDÓ
A felséges Iokasté meghalt! Ennyi az,
mit első szóval mondhatok, hogy rögtön értsd.

KAR
Óh, szerencsétlen asszony! és mi ölte meg?

HÍRMONDÓ
Maga magát. De ami legkeservesebb,
nem tudhatod: csak aki látta, tudja azt.
Mégis, ahogy emlékem egyre festi még,
hallgasd meg a szegények szenvedéseit.
Mint bánatától megzavart, rohant a nagy
csarnokon át, be egyenest a hitvesi
ágyhoz, tíz ujjal tépve bomlott fürteit.
Mihelyt beért, magára csapta ajtaját,
a régi halottat, kiáltozva, Láiost,
régi szerelmét, és a baljós foganást,
amely megölte, őt magát pedig saját
fiára hagyta, annak szülni szörnyü fajt.
Ágyát is, melyben szülte, kétszer átkozott
férjétől férjét, s gyermekétől gyermekét.
Hogy azután mi módon halt meg, nem tudom:
mert Oedipus üvöltve tört be, s így nem is
láttuk többé királynénk vergődéseit.
Csak őt bámultuk, hogy rohan föl és alá.
Rohant és tőlünk kardot kért, majd asszonyát
kérdezte, ki nem asszonya volt, mert neki
s gyermekeinek egyformán az anyja volt.
Addig őrjöngött, mígnem hozzá vitte egy
isten - mert *ember* nem vezette senki ott.
Szörnyet hördülve, mintegy titkos jel nyomán
ment a szárnyas ajtónak, kiemelte azt
sarkaiból és a szobába beesett.
S megláttuk a királynőt. Ott függött szegény,
nyaka körül egy kötél hurka. Ahogy őt
észrevette, rettentőt jajdult a király,
úgy oldta meg a hurkot. És mikor a holt
földön hevert iszonyú látvány várt reánk.

Mert letépvén az aranyból vert kapcsokat,
melyek fölfogták a királynő köntösét,
fölkapta s szeme golyójába szúrta, így
kiáltva: "Nem láttátok, miben éltem én,
nem láttátok, mily rémségeket tettem én,
ne lássátok, most, kiket oly jó látnotok,
s kiket legjobb lett volna sohse látnotok!"
Így nyögve és pilláit fölemelve szúrt
és újra szúrt. Vérrel festette arcait,
kifolyt szemének vére, és nem csöppeket
csurgatott rajta végig: zápor volt a vér
az ő arcán, fekete zápor és vihar.
Ó, szörnyüség! ketten okoztak ott halált,
férfi és asszony, s ketten szenvedtek halált.
Máig igaz szó volt, s régi szó e ház
felől, hogy "áldott"; mától fogva rajta már
halál, jaj, átok, szégyen és a szomorú
szavak más szennye - egy sincs, ami nem tapad.

KAR
S hogy csöndesült meg kínja? Hogy van most szegény?

HÍRMONDÓ
Most azt kiáltja, nyissanak kaput, hogy a
thébai népnek megmutassák azt, aki
apját megölte, s anyját - el sem mondhatom!
Most önmagát száműzi, többé nem marad
házában - mint kit maga-szabta átka sújt.
De támaszra és vezetőre van neki
szüksége - másképp hogy viselje el baját?
Mindjárt te is meglátod. Nyilnak a kapu
zárai már: és oly jelenet jő eléd,
mely ellenségben is szánalmat keltene.

(A palota kapuja kitárul, kilép rajta Oedipus, kiszúrt szemeiből vér patakzik)

KAR
Ó, emberi szem bús réme! Kinok
kinja! Soha más nagyobb kinokat
nem láttam én. Milyen őrület
szállt meg, nyomorult? Mely isten ugort
rá legnehezebb ugrásaival
bús végzetverte fejedre?
Ajjaj, te szegény! Még látni se jó
téged! Pedig én mennyit akarnék
kérdeni tőled, tudni felőled!
De borzalom fog előled.

OEDIPUS
Ajjaj, ajjaj, boldogtalan én!

Hol járok a földön? Merre száll,
kikhez jut el ajakamról a hang?
Óh, jaj, sorsom mire vittél?

KAR
Még sohse látott, sohse hallott bajba vitt.

OEDIPUS
Óh, vak homály
ködje, szememre borult örök éjszaka,
névtelen, reménytelen,
  végtelen!
Jaj! Jaj!
S még egyszer jaj! jaj Sebeim fulánkja és
sorsom emléke együtt rontanak reám.

KAR
Nem is csoda, ha annyi bajaid között
kétszer nyögöd és kétszer érzed kínodat.

OEDIPUS
Baráti szív,
csak te maradsz ma is oldalamon: hiven
ápolod szegény vakot:
  gondozod.
Úgy, úgy!
Tudom, hogy itt vagy, tisztán hallom hangodat
  s megismerem, habár sötétben járok én.

KAR
Óh, szörnyü tett! Hogy bírtad így kioltani
szemed fényét? Mely isten izgatott reá?

OEDIPUS
  Apolló, ki más,
Apolló adott
száz bajomnak ily
  végső teljesedést.
De nem más szúrta ki szemem, csak én, csak én magam.
Mit ér a szem nekem,
ha látva sem láthattam volna semmi jót?

KAR
Biz ahogy mondod, úgy igaz.

OEDIPUS
Mi még amit
  láthatok,
hallhatok, szerethetek,
mi öröm érhet még, barátaim?

Óh, vezessetek el messzire, földetek
bús fertőzetét, messzire, híveim,
átkos életemet. Nincsen nálam, akit
jobban gyűlöl az ég.

KAR
Boldogtalan! mert lelked éppoly szörnyü, mint
a sorsod. Bár ne tudnék rólad semmit én!

OEDIPUS
Átkozott, aki
  megoldotta zord
bérci réten csöpp
  lábaim kötelét
és megmentette életem: nincs benne köszönet!
Ha akkor meghalok,
magamnak sem, nektek sem lennék ily teher.

KAR
Én is azt jobbnak tartanám.

OEDIPUS
Sem agg apám,
  gyilkosa
nem lehetnék akkor én,
sem annak férje, ki világra szült.
Most istentelen és bűn fia, az vagyok,
mocskosan szüleim ágyán osztakozó.
Hogyha a rossznál van valami rosszabb még:
nékem adta a sors.

KAR
Nem tudom, hogy helyesleném bús tettedet:
jobb volna tán nem élned, mint hogy vakon élj.

OEDIPUS
Ne mondd, hogy nem legjobban tettem azt, amit
tettem, és ne adj nékem ily tanácsokat!
Mert nem tudom, ha látnék, hogy néznék apám
szemébe majd, ha alvilágba szállok én,
se szegény anyámába, mivel ellenük
olyan bűnt tettem, amilyenre nincs biró!
Vagy azokat kívánjam látni még, akik
úgy lettek, ahogy lettek, gyermekeimet?
Oh, nem, az én szememnek már nem kellenek
sem ők, sem ez a város, sem a bástya, sem
az istenek szobrai, melyektől magam,
ki egymagam voltam Thébában legkülönb,
tiltottam el magamat, és mindenkinek
meghagytam, hogy lökjék ki házukból a gazt,

kit a Láios vére bélyegez, s az ég.
És nektek is még hogy lehetne szégyenem
nyilt tudatával nézni szemetek közé?
Sehogyse. Sőt ha hallás forrásának is
volna zsilipje, nem haboznék percre sem
oly teljesen elzárni gyászos testemet,
hogy se ne lássak, se ne halljak. Édes a
lelket a szenvedéstől messze tartani.
Óh, jaj! Kithaeron, mért fogadtál lombjaid
közé? Mért nem öltél meg rögtön? hogy soha
ne tudta volna senki származásomat.
Óh, Polybos, Korinthos és te őseim
vélt palotája, mért tápláltál engemet?
Szép bőr alatt csúfságok gennye voltam én!
S most látszik már, hogy gazok közül nőtt a gaz.
Óh, hármas ösvény, tölgyeserdő, sűrű völgy
s te szurdék, ahol összejő a három út,
kik fölittátok ujjaimról csorduló
vérét apámnak: emlékeztek, köztetek
mit tettem én? S még idejőve azután
mit tettem *itt?!* Óh, szerelem, óh, szerelem!
Mely szültél engem, s megszült magvadat megint
méhedbe fogva vetettél világra szörny
testvér-apát, apával-testvér gyermeket,
fiával-feleség anyát? és ami csak
lehet emberi kötelékben borzalom!
De szólni sem szép arról, amit tenni rút:
az istenekre, rejtsetek hát engem el
messzire innen, öljetek meg, dobjatok
tengerbe, hogy ne lássatok többé soha!
Tegyétek meg, ne átalljátok átkozott
testemhez nyúlni: nincs ok félni, mert amit
szenvedek én, el nem viselé úgyse más!

KAR
Kivánságodban cselekedni és okos
tanácsot adni éppen jókor jő Kreon,
helyedben városunk egyetlen őre már.

OEDIPUS
Óh, jaj, milyen szavakkal szólítsam meg őt?
Mit várhatok jogossan tőle? - mert imént
igazságtalan voltam hozzá és gonosz.

(Belép Kreon)

KREON
Nem jöttem gúnyolódni rajtad én, se múlt
sérelmeket szemedre hányni, Oedipus.
De ha nem néztek emberekre emberek,

tekintsétek legalább a nagy Hélios
minden dajkáló lángját, és ne hagyjatok
nyílt téren ilyen átkozottat, kit se föld,
sem égi zápor, sem a napfény nem tür el.
Vezessétek rögtön a palotába őt:
mert nem való, hogy más valaki, mint rokon,
lássa és hallja rokonának kínjait.

OEDIPUS
Az égre, már ha reményemen fellül ily
jó vagy irántam, aki legrosszabb vagyok:
hallgass rám, kérlek: érted és nem magamért!

KREON
Mily kivánságot unszolsz teljesítenem?

OEDIPUS
Vess engem e városból messze mielőbb,
vad földre, hogy ne halljam emberek szavát!

KREON
Megtenném, hidd el; csakhogy legelőször az
istentől kell itt megkérdezni, mit tegyünk?

OEDIPUS
De hisz ő már világos szóval veszni szánt
engem, mint apagyilkost és szentségtelent.

KREON
Mondott ilyesmit. Mégis, ahogy most vagyunk,
jobb isteni tanácsát újra kérdeni.

OEDIPUS
S ily nyomorultért kérdenétek szent szavát?

KREON
Legalább a szent szóban te is bízni fogsz.

OEDIPUS
Benned is bízom, s bizalommal fordulok
hozzád: temesd el illőn, aki odabenn
maradt: meg is kell tenned ezt testvéredért.
De ezt az ősi várost arra ne itéld,
hogy átkommal lakója legyek eleven:
hadd lakjam a hegyek közt, ahol áll hires
Kithaeronom, amellyet apám és anyám
még életemben választottak siromul,
és haljak úgy, ahogy ők gondolták el azt!
Bár jól tudom, betegség vagy más ily halál
nem ölhet meg: hisz nem kerültem volna el

hajdan sem azt, ha nem rosszabbra szán a sors.
De menjen már, amerre indult, végzetem!
Fiúgyermekeimmel szinte ne törődj
sokat, Kreon! hisz férfiak, s akárhová
vetődjenek, nem lesz hiányban életük.
De van két szegény leánykám, kiknek soha
nem terítettek eddig asztalt nélkülem.
Soha külön, s ha volt királyi jó falat
ajkam számára, abból nékik is jutott:
vedd őket gondjaidba, s engedd meg nekem
könnyek között utolszor átölelni még!
Ne késsél,
nemes király: ölelve őket azt hiszem,
éppoly enyémek, mint mikor még láttam is.

*(Antigoné és Isméné, Oedipus két kislánya
kijön a palotából, és sírva apjuk felé indulnak)*

Az égre! Mit is beszélek? Hisz már két kis édesem
sirását hallom! Óh, hát megsajnált Kreon,
kiküldte hozzám drága gyermekeimet!
Kiküldte!

KAR
Igen, én gondoskodtam erről. Mindig úgy
szeretted őket: tudtam, örömödre lesz.

OEDIPUS
Légy boldog hát, és legyen fáradságodért
az istenség jobb őriződ, mint volt nekem!
Kislányaim, hol vagytok? Jertek ide, hogy
elérjenek testvéri kezeim, e bús
kezek, melyek tették, hogy így kell látnotok
szegény apátok egykor oly fényes-szemét!
Óh, jaj, nem-látva és nem-tudva lettem én
apátok attól, aki szült rég engem is!
S ha nézni többé nincsen szemem, legalább
siratlak, elgondolva, milyen keserű
élet vár rátok künn az emberek között.
Mily ünnepség, micsoda összejövetel
lehet a nép közt immár, ahonnan ti nem
sírva jöttök majd vissza, mulatság helyett!
És ha eladó-sorba fogtok jutni még,
ki lesz, aki vállalja, szegény gyermekek,
azt a sok szégyent s átkot, ami szüleim
s szüleitek miatt titeket érni fog?
Mert mily átok hiányzik itt? Apátok az
apját megölte, anyját meggyalázta, és
abból a földből fakasztott föl titeket,
ahonnan egykor önnön élete fakadt.

Ez mind nektek lesz szégyen. S ki vesz nőül így?
Senki, szegények, senki! Szinte bizonyos:
szűzen fogtok fonnyadni majd és szárazon.
(Kreonhoz)
S te óh, Menoikeus fia, ki egyedül
maradsz most atyjuk - mert mi, kiktől életet
kaptak, meghaltunk mind a ketten - el ne hagyd
rokonaid szegényen, bolygva, férjtelen,
ne tedd enyémmel egyenlővé sorsukat!
Könyörülj rajtuk! Lásd, ily ifjan semmijük
nincs már, csak ami tőled juthat még nekik.
Igérd meg, nyújts kezet rá, óh, nemes rokon!
(A két kislányhoz)
Tinektek sok tanácsot adhatnék, szegény
gyermekeim, ha értenétek; így csak azt
kivánom: bárhová vet a sors élni: jobb
sors legyen az, jobb élet, mint apátoké!

KREON
Már elég a könnyek árja: menj a házba vissza most!

OEDIPUS
Menni kell, bár válni kínos.

KREON
Mindennek van ideje.

OEDIPUS
És tudod, mivel megyek?

KREON
Mondd! Majd ha hallom, megtudom.

OEDIPUS
Avval, hogy más földre küldesz.

KREON
Istené a számüzés.

OEDIPUS
Minden isten gyűlöl engem.

KREON
Akkor vágyad teljesül.

OEDIPUS
Gondolod?

KREON
Én sohse mondom azt, amit nem gondolok.

OEDIPUS
Hát vezess már, messze, mesze!

KREON
Jöjj, ereszd el lányaid!

OEDIPUS
Óh, ne vedd el tőlem őket!

KREON
Mindent bírni ne akarj:
ami eddig a tiéd volt, nem kísér már sírodig.

(Oedipus, Kreontól vezetve, a palotába megy,
utána kislányai és a szolgák)

OEDIPUS
Nézzetek rám: Théba népe, itt a híres Oedipus,
ki a Nagy Talányt megoldta, leghatalmasabb király,
minden polgár írigy szemmel leste boldogságomat:
s nézzétek, mily rettentő sors hullámába hulltam én!
Senki hát halandó embert, ki e földön várja még
végső napját, ne nevezzen boldognak, míg élete
kikötőjét el nem érte bánat nélkül, biztosan.